

Становище

от доц. д-р Биляна Михайлова

по конкурса за заемане на академична длъжност доцент в направление 2.1. Филология (общо и балканско езиковедие), обявен в Държавен вестник, бр. 103, 27.12.2016 г.

Гл. ас. д-р Мая Петкова Александрова е единствен кандидат в обявения конкурс за доцент по научната специалност 2.1. Филология (общо и балканско езиковедие) за нуждите на Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езиковедие във ФСлФ, СУ „Св. Климент Охридски“.

Гл. ас. д-р Мая Александрова е възпитаничка на СУ „Св. Климент Охридски“, където през 1989 г. завършва специалност „българска филология“, а през 1999 г. защитава докторска дисертация със заглавие *„Густав Вайганд и балканското езиковедие“*. Оттук насетне професионалният път на д-р Александрова остава неразривно свързан с Катедрата по общо, индоевропейско и балканско езиковедие, където от 1997 г. води семинарни занятия по балканско езиковедие като хоноруван преподавател, а от 2002 г. вече като редовен асистент – упражнения по увод в общото езиковедие и по балканско езиковедие. След оттеглянето на проф. Петя Асенова тя става титуляр на курса по балканско езиковедие, а от проф. Живко Бояджиев наследява курса по социолингвистика. Чете лекции и води упражнения по увод в общото езиковедие на студенти от различни филологически специалности. Видно е, че д-р Александрова има богата и разностранна преподавателска дейност, която тя осъществява успешно благодарение на голямата си ерудиция и уменията си да поднася материала систематизирано и точно, които аз познавам и като нейна студентка, и по-късно като нейна колега. Бих искала да подчертая своето дълбоко убеждение, че Мая Александрова е отличен преподавател, обичан от студентите и високо ценен от своите колеги.

Научните интереси на Мая Александрова, отразени в преподавателската и научно-изследователската ѝ дейност, са също много широки – общо езиковедие,

балканско езиковедие, етнолингвистика, съпоставително езиковедие, социоллингвистика.

Мая Александрова е участвала в един научен проект и три научни конференции.

В конкурса за доцент участва с дванадесет публикации – една монография, девет статии и две рецензии.

Тъй като монографията „Вкусове, миризми, подправки. Между лингвистиката и етнологията на Балканите и отвъд тях“ има основно значение сред публикациите на д-р Александрова, тук ще се спра най-вече на нея.

Още веднага трябва отбележа, че това е интердисциплинарен труд, както личи и от самото заглавие. Впечатляващо е количество на научните трудове от областта на лингвистиката (в частност етнолингвистиката и етимологията), на етнографията, на ботаниката и дори на неврологията, които авторката е проучила. Аз обаче бих искала да се съсредоточа само върху лингвистичната част.

Монографията съдържа увод, заключение и две същински части – първата е посветена на вкусовете и миризмите, а втората на подправките. Лингвистичният материал е най-изобилен в първата част във връзка с изследването на наименованията на олфакторните и на густативните възприятия, като особено богати са главите, посветени на солта и сладкия вкус. Етимологичният анализ на лексикален материал (думи и фразеологизми) от балканските, славянските, германските, романските, балтийските и келтските езици показва ясно, че густативните сетива са част от най-примитивната човешка система за възприемане на света. Налага се и изводът, че думите за ‘солен’ и ‘сладък’ са първични, т.е. не са резултат от семантично развитие. За разлика от тях за лексемите за кисел, горчив и лют вкус често се развиват от думи с изходно значение, свързано с тактилни усещания, а понякога са резултат от неврологичния феномен синестезия.

Думите, обозначаващи миризми, са изследвани, като първоначално са разпределени в три групи – неутрална, приятна и неприятна миризма. Много сполучливо са класифицирани според произхода им спрямо индоевропейския корен.

Авторката установява лексеми с първоначално значение ‘мирис, мириша’, както и следните семантични модели ‘духам, дъх, дихание’ > ‘мириша, мирис’; ‘пуша’ > ‘мириша лошо’; ‘наранявам’ > ‘мириша лошо’; ‘сгорещявам, изпарявам’ > ‘отделям миризма’; ‘удрям’ > ‘отделям миризма’.

Отделно, в други две групи са обособени наименования, отразяващи възприемане чрез сетива (тук са разгледани и няколко фразеологизма) и наименования, отразяващи смесване на сетивата.

Трябва да се отбележи, че при представянето на етимологиите на думите в различните индоевропейски езици авторката ползва както класическите етимологични речници, така и най-новите, създадени от учените от Лайденската индоевропеистична школа и издадени след началото на новия век. Това, разбира се, ни дава увереност в надеждността на етимологиите и следователно в направените въз основа на тях изводи. Бих препоръчала семантичният развой в отделните езици да бъде онагледен в таблици. Необходимо е допълнително да се мотивира принципът, въз основа на който са избрани индоевропейските езици, от които се черпи материал за изследване, както и да се посочат причините за привличане на неиндоевропейски езици. В технически план работата ще спечели от уеднаквяване на нотацията на реконструирания индоевропейски корени, заимствани от различни източници. Прави впечатление например, че на някои места авторката реконструира праславянските форми с кратко *o*, а на други с кратко *a*, както са представени формите в Българския етимологичен речник в съгласие със схващанията по въпроса на Владимир Георгиев (стр. 61 фигурира и реконструкцията **soldъ*, и реконструкцията **saldъ*, **saldъkъ*).

Тези забележки обаче не омаловажават приносния характер на труда на Мая Александрова, която и във втората му част успява по един увлекателен и убедителен начин да вплете една в друга лингвистиката, етнографията, етнологията и гастрономията, създавайки това първо в историята на българската наука комплексно изследване на подправките – техните наименования, история, символика, употреба в медицината и кулинарията. Убедена съм, че този труд ще заинтригува много учени лингвисти и етнологисти, ще им отвори нови пътища за изследвания и ще им послужи като отправна точка за техните научни търсения.

В заключение бих искала да изразя високата си оценка за преподавателската и научно-изследователската дейност на д-р Мая Александрова. Въз основа на казаното по-горе и предвид факта, че са спазени всички законови изисквания изказвам своята категорична позиция, че Мая Петкова Александрова заслужава да бъде избрана за доцент по професионално направление 2.1. Филология (общо и балканско езикознание).

София

доц. д-р Биляна Михайлова

30 април 2017 г.